

# דבר הרהיבית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שדי"ט א מרבני בית ההוראה הענייני ריבית

גליון פ"ד

## פרשת - כי תצא

שאלות מצויות

בעניני איסור ריבית

1. להחזיר קצת יותר מחברה אחרת
2. מסכים לפרוט כסף ויש לו הלוואה

### דבר העורך

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזה שבס"ד השבוע מגיעים אנו לשנתיים שזכינו להוציא לאור גליונות על הלכות ריבית, שהתחיל בפרשת כי תצא שנת תש"פ, ורבים אמרו להמשיך במטרה לפרסם ליראי ה' פסקי הלכות בהלכות אלו.

הננו מקודם לכתוב פסוקי התורה בפרשת השבוע על איסור ריבית [כ"ג – כ"א]

לא תשיך לאחיד נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך: לנכרי תשיך ולא אחיד לא תשיך למען יברךך ה' אלקיך בכל משלח ידך על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה:

וראיתי פירוש [בחומש מירוש שימה במיחם] שהקב"ה מבטיח למי שמתגבר ואינו מלוה כספו בריבית, [שחושב בדעתו שמפסיד על ידי זה שהיה יכול להרויח כסף על ידי הלוואה בריבית, לזה אמרה תורה שעל ידי שתזהר לא ליתן כסף לאחיד, תזכה שיברךך ה' אלקיך בכל משלח ידך, פירוש שבעסקים שתעשה תצליח הרבה יותר ממה שהיית מצליח בלא זה.

#### מטרת הדפסת הגליונות:

הנה לאחר תקופה אכתוב מטרת הדפסת הגליונות, שבזמנינו יש הרבה אנשים יראי ה' טובים שמקיימים הלכות שיודעים, ומדקדקים על קלה כבחמורה, ובהגיע מצוה זו של איסור ריבית, עדיין שומעים אנשים [1] מחוסר ידיעה, [2] מחמת הדוחק שצריכים דחוף להשיג כסף עד שעה 2:00 בצהריים לדוגמא, על ידי זה מאבדים חלילה את היישוב הדעת ומסכימים לכל מיני תנאים שיש בתוכם כל מיני שאלות של ריבית דאורייתא.

וכן מיני מוסדות שלמען קיום המוסדות עוסקים עם הרבה מיני כספים ויש הרבה פעמים שאלות של איסור ריבית דאורייתא, [שריבית דרבנן במוסדות צדקה הרבה פעמים מותר].

ואין אנו חלילה מאותם שכתוב בגמרא מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, שהרי רוב באנשים מיד ששומעין שיש חשש איסור מיד מסכימים לשלם כסף כדי שלא להכשל באיסור.

ובפרט שבדרך כלל כששואלים קודם מעשה יש הרבה פעמים שאפשר לתקן באופן שיהיה מותר לכתחילה או על ידי עשיית היתר עיסקא או על ידי שאר מיני אופנים.

ולכן חשוב מאוד לכתוב על הנושא הזה במטרה שיתרבו השואלים את דבר ה' זו הלכה, שעל כל ענין שיש ספק שואלים, וכששואלים יש סייעתא דשמיא להתבונן בברכת התורה.

קחו ברכה אל בתיכם, גליון זו, מוקדש ללימוד הלכות חשובות אלו, לחיות בכל המצבים על פי התורה, ולהתבונן בברכת התורה.

## הפנה של הילדים

1. 'יוסי' לנה מחברו 'חבילת במבה של 20 גרם, ואמר לו שיחזיר לו מחר, ולמחרת כשבא 'יוסי' להחזיר לו, ראה 'יוסי' שהם קנו חברת במבה של חברה אחרת, שיש שם 30 גרם בכל חטיף, שואל 'יוסי' האם מתר לו להחזיר לשמואל יותר ממה שלנה ממנו ? תשובה:

א. בדרך כלל להחזיר יותר ממה שלנה אסור.

ולכן באופן זה לא יחזיר לו יותר, אלא יחזיר לו בכסף או ש'שמואל' [שקבל עכשו קצת יותר] יחזיר ל'יוסי' קצת מהחבילת במבה, כך שלא יצא שהחזיר לו יותר.

אבל אם קשה לשמואל להחזיר לו, כגון שאינו פותח את החטיף עכשו, יכול להיות שיש אפנים שיש להקל, ובס"ד נרחיב בגליון אחר]

אבל זה דוקא אם מחזיר לו במבה מאותו חברה שלנה ממנו, או שמחזיר לו מחברה אחרת ששוה בערך אותו מחיר, כמו מה שלנה, בזה יקפיד להחזיר רק בערך אותו סכום שלנה ממנו.

ב. אם החבר מחזיר סוג יותר זול אין אסור שמחזיר יותר

אבל אם שמואל כשהלוה לו נתן לו חטיף מחברה יותר יקרה, (לדגמא הלוה לו חטיף של חברת "אסם" שאומרים שזה יותר יקר ויותר טוב בטעם), והחבר רוצה להחזיר לו מחברה אחרת שמוכרים את זה בחניות יותר זול.

באופן זה אינו יכול להחזיר מהחברה הזולה רק 20 גרם, שזה פחות ממה שלנה.

ולכן אם אינו מוצא להחזיר את מה שלנה, ישאל את שמואל [המלוה] ויתן לו שני ברות, או שישלם לו כמה ששוה הבמבה שהלוה לו, [בחנות רגילה], או שיחזיר לו 30 גרם מחברה האחרת, ומתן להחזיר קצת יותר ויוצא שהחזיר אותו שוי כמו מה שקבל בהלוואה, ואין בזה אסור.

ג. דגמא נוספת.

וכן אם 'יוסי' לנה 'משמואל' חטיף שלם כשה סגור, וכשבא 'יוסי' להחזיר [לא מצא בחנות חטיפים קטנים, והיה שם במבה רק במארז גדול של 80 גרם בערך] ורוצה להחזיר לחבר בשקית אכל פשוטה במבה שמוציא מהמארז הגדול.

הדיון בזה: שהיות שחטיף שלם סגור שוה לילדים יותר משקית סתם, צריך לשאל את שמואל אם מסכים לקבל כך בשקית פתוחה.

ואם מסכים יכול להחזיר לו קצת יותר ממה שהלוה לו, כך שזה שוה אותו דבר [שחטיף סגור של 20 גרם שוה כמו שקית פתוחה של 30 גרם].



## מעשה בריבית

שכיח שאדם מבקש מחבר או את, שברצונו לעשות הסכם שהוא יכניס כסף לחשבון הבנק שלו, על מנת שהוא יחזיר לו בעוד כמה ימים את סכום הכסף במזומן, יש לשאול אם יש בזה חשש איסור, מה שמקבל הכסף מוכן לעשות טובה זו לאחיו, או לחבר שלו, שלוקח הכסף, ובשביל שמרויח הלואה לכמה ימים, לכן מוכן לעשות טובה זו, ובלי שהיה צריך להלואה לא היה עושה טובה זו.

תשובה: יש בזה כמה סוגי אופנים ובכל ענין משתנה הדין, ונכתוב בס"ד באופן כללי.

### דוגמא א': שמקבל הכסף רוצה בכל העסק הזה

כסף, [ואף שגם נהנה מהלואה, מכל מקום לאברך זה שצריך כסף בבנק, לא מבקש כסף על מי שמכניס לו כסף בחשבון הבנק שלו, (ולרווחא דמילתא ישלם כמה פרוטות לאברך הזה על שמשתמש עם החשבון בנק שלו).

שהאברך [שמקבל הכסף בבנק] רוצה שיכניסו לו כסף לחשבון בנק שלו, (כדי להראות שמרויח כסף) וזה טובה גדולה בשבילו, (ואפילו היה מוכן לשלם כסף לאחד שידאג לו להכניס לו כסף לבנק), באופן זה מסתבר שאין בזה איסור, שהרי אין הפעולה שוה

### דוגמא ב': שהאברך לא מעוניין כל כך בזה.

וסכום זה ישלם לו, שהרי בלא שהיה צריך להלואה מסתמא היה מוכן לעשות טובה זו עבור סכום כסף כזה, אם כן שוב אינו עושה שום טובה עבור ההלואה, (אבל לא יועיל שישלם לאברך 5 ₪ אלא ישלם לו כמה שהיה משלם על זה, אילו לא היה נצרך להלואה).

או שיעשו היתר עיסקא ביניהם (היינו שיסכימו ביניהם שמה שמלוה לאברך סכום כסף לשבוע שבועיים, זה ע"פ היתר עיסקא נוסח "ברית פנחס" (לדוגמא) והריוח שנותן למלוה (שנותן לו אחר כך כסף מזומן, זה ריוח שהרויח מהעיסקא, ובתנאי שיש לו עיסקאות או דירה).

היינו אברך שהוא חי מסודר ואינו אוהב כל כך כל מיני עסקים כאלו, אבל יש לו שיקול שזה בדיוק כמה ימים לפני שיש לו הוצאות גדולות, חושב שהוא ירויח הלואה לשבוע שבועיים עד שיחזיר לו את הכסף, ולכן מסכים לזה.

באופן זה הרי זה ריבית ממש, [שהרי פעולה זו (להשתמש עם חשבון הבנק של אברך) שווה כסף, ואם האברך מסכים ליתן להשתמש עם החשבון שלו, בחנם והמטרה שלו זה כדי להרויח הלואה הרי זה ריבית.

והעצה לזה, אם כן רוצה להכניס לו כסף שיחזיר לו מזומן, שישערו כמה שוה לשלם לאברך רגיל כדי שיעשה טובה זו, [לדוגמא 20 ₪, כמוכן לפי הענין]

### דוגמא ג': שילוב של ב' הדוגמאות

טובה זו, אלא שבגלל שנהנה מההלואה לכן אינו מפסיק.

הדין כדלעיל, שבתחילה לא היה בזה איסור ריבית. ושוב אחר כך שהוא כבר לא מעוניין בטובה זו (שיעבור הכסף דרך הבנק שלו) שוב אין בזה היתר, רק אם זה שמעביר לו את הכסף ישלם לו, או שיעשו היתר עיסקא כדין, וכנזכר לעיל.

אברך אחד שביקשו ממנו שיעשה טובה זו באופן קבוע שכל חודש יכניסו לו סכום כסף לחשבון הבנק, שיחזיר את הכסף במזומן, בתחילה לא היה אכפת לאברך הזה לעשות טובה זו, אך כעבור חצי שנה כבר אין לו סבלנות לכל זה, [או שמטעמים אחרים כבר אינו מעוניין בזה] והיה רוצה להפסיק לעשות

### העולה להלכה

דוגמא א. שהאברך מוכן לעשות טובה זו גם בלא ההלואה: אין בזה איסור.

דוגמא ב'. שבלא ההלואה לא היה האברך עושה טובה זו בחנם, יש בזה איסור דאורייתא, וצריך שישלם לו כמה ששוה לעשות טובה זו, או שיעשו ביניהם היתר עיסקא, [בתנאי שיש לאברך הזה דירה או עסקים]

ברכת מזל טוב  
להרה"ח ר' ניסן יהודה ארנפלד שליט"א  
לרגל הולדת התאומות  
למזל טוב

לעילוי נשמת  
האשה החשובה מרת מלכה פריידא  
בת ר' יהודה דוד רייכמן ע"ה  
נלב"ע ט"ז אלול תשע"ג ת.נ.צ.ב.ה.  
נודב על ידי חתנה הרה"ח ר' שלמה בלוי שליט"א